

KP tirgus uzraudzībā pēta gaļas, olu un zivju produktu cenas

Publicēts pirms vairāk nekā 1 gada

Publicēts: 01.04.2024.

Izvērtējot saasināto situāciju pārtikas sektorā un pieaugošās mazumtirdzniecības cenas, Konkurences padome (KP) pētīja olu, zivju, piena, gaļas, graudu un maizes produktu tirgu. Noslēdzošajā pētījuma daļā [par gaļas, olu un zivju produktu tirgu](#) KP konstatēja, ka Latvijā ražotām precēm šo produktu grupu ietvaros mazumtirdzniecības piegādes ķēdes posmā tiek piemērots vidēji lielāks uzcenojums nekā ārpus Latvijas ražotām precēm, kā arī mazumtirgotāju sadarbības līgumos ar piegādātājiem konstatētas nepilnības. Tāpēc KP aicina iepircējus, tostarp arī mazumtirgotājus, neizmantojot savu iepirkuma varu ļaunprātīgi, būt vērīgiem un nepārkāpt Negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma likumā (NTPAL) noteikto godīgo tirdzniecības praksi pret saviem piegādātājiem.

99 KP priekšsēdētājs Juris Gaiķis: *“Līdz ar pārtikas ražošanas pašizmaksas pieaugumu, ko radīja Krievijas karš Ukrainā un izejvielu trūkums, energoresursu krīze un inflācija, strauji kāpa arī pārtikas produktu gala cenas veikalos, kuru ietekmi izjuta ikviens patērētājs. Tāpēc Konkurences padome 2023. gadā uzsāka pētījumu par olu, zivju, piena, gaļas, graudu un maizes produktu tirgu. Ar šo publicēto tirgus uzraudzības noslēguma ziņojumu par gaļu, olām un zivīm, kas veido trešo daļu no apjomīgā pētījuma, esam ieguvuši visaptverošus datus par cenu veidošanos un pārnēsi no zemnieka uz ražotāju un no ražotāja uz tirgotāju, vienlaikus vērtējot vai šo produktu realizācijā nav novērotas negodīgas tirdzniecības pazīmes vai citi konkurencei nelabvēlīgi apstākļi. Iegūtos datus esam pārrunājuši gan ar nozares atbildīgajām iestādēm, gan ražotājiem un tirgotājiem, un ceram, ka tie kalpos politikas veidotājiem kā drošs avots datos balstītu lēmumu pieņemšanai un pārtikas piegādes ķēdes dalībniekiem godprātīgai sadarbības veidošanai.”*

Cenošana Latvijā un ārpus Latvijas ražotiem produktiem

KP tirgus uzraudzībā konstatēja, ka Latvijā ražotai doktordesai, svaigam cālim un svaigām zivīm mazumtirdzniecības posmā tiek piemērots vidēji augstāks uzcenojums nekā ārpus Latvijas ražotām līdzvērtīgām precēm. Piemēram, Latvijā ražotā doktordesa vidēji tika cenota par 16 % dārgāk nekā ārpus Latvijas ražotā doktordesa. Savukārt vietējam svaigam cālim mazumtirdzniecības piegādes ķēdes posmā piemērotais uzcenojums ir bijis vidēji par 196 % lielāks salīdzinājumā ar importa cāli.

Tāpat KP pētījumā secināja, ka mazumtirgotāji atsevišķus vietējos gaļas, olu un zivju produktus cenojuši vidēji lētāk par ārpus Latvijas ražotām precēm. Proti, Latvijā ražotā svaigā cūkgaļa aplūkotajā periodā vidēji tika cenota par 1,64 % lētāk nekā ārpus Latvijas ražotā, vienlaikus periodā no 2022. gada janvāra līdz aprīlim un no 2023. gada aprīļa līdz maijam Latvijā ražotā svaigā cūkgaļa tika cenota par 140 % dārgāk nekā ārpus Latvijas ražotā.

Tomēr konstatētās atšķirības importa un vietējās gaļas, olu un zivju produktu uzcenojumā nav tik būtiskas kā KP konstatēja iepriekšējos pētījumos piena produktiem, maizei un graudu produktiem.

Mazumtirgotāju pašzīmola un neatkarīgu ražotāju preču cenošana

KP tirgus uzraudzībā konstatēja, ka privāto preču zīmju iepirkuma cenas produktiem – svaigai cūkgaļai, doktordesai, svaigam cālim, olām, svaigām zivīm –, ko ražotājs saražojis pēc mazumtirgotāja pasūtījuma kā tīkla privātā zīmola preci, ir būtiski zemākas par līdzvērtīgām ražotāju neatkarīga zīmola preču iepirkuma cenām.

Nereti piegādātājs ražo gan mazumtirgotāja privātās preču zīmes preces, gan vienlaikus ražotāja neatkarīgā zīmolu preces, kas pēc sastāva ir identiskas. Ražošanas izmaksas šādām precēm ir līdzvērtīgas, taču to iepirkuma cenas būtiski atšķiras. Tieši ražošanas posmā produkts veido visas ražošanas, iepakojuma un pārējās izmaksas, turpretī mazumtirdzniecības posmā tiek nodrošināta pārdošana, kur veidojas ar to saistītās izmaksas. Taču KP konstatēja, ka arvien lielāks uzcenojuma īpatsvars veidojas tieši mazumtirdzniecības posmā.

Līdz ar to mazumtirgotājiem, ņemot vērā to ietekmi tirgū, ir jābūt īpaši uzmanīgiem, lai tie pret saviem piegādātājiem situācijās, kad viens un tas pats piegādātājs ražo gan sava neatkarīgā zīmola preces, gan arī pašzīmola preces, kas turklāt pēc sastāva ir identiskas, izturētos atbilstoši godīgai tirdzniecības praksei un neveiktu NTPAL noteiktās aizliegtās darbības vai darbības, kas neatbilst prasībām par labticību un godprātību darījumos.

Sadarbības līgumos ar piegādātājiem konstatētas nepilnības

KP tirgus uzraudzības noslēdzošajā daļā analizēja visus pieejamos līgumus, kas noslēgti starp olu, zivju, piena, gaļas, graudu un maizes produktu iepircējiem un to piegādātājiem.

Analizējot iepircēju un piegādātāju iesniegtos līgumus, KP konstatēja, ka dažos no tiem iepircēji kļūdaini norādījuši norēķinu termiņa iestāšanās kritēriju lauksaimniecības un pārtikas precēm. Tāpēc KP aicina iepircējus līgumu noteikumos ar piegādātājiem par sākuma atskaites punktu lauksaimniecības un pārtikas preču apmaksas termiņam noteikt preču piegādes datumu nevis pavaddokumentu izrakstīšanas vai saņemšanas datumu.

KP konstatēja, ka iepircējiem līgumos ir noteiktas tiesības vienpusējiem līgumu grozījumiem, kad piegādātas neatbilstošas kvalitātes lauksaimniecības un pārtikas preces, kad piegādātāji nepienācīgi pilda savas saistības un nevar novērst līguma noteikumu pārkāpumus, kā arī iepircējiem ir tiesības vienpusēji grozīt tirgvedības jeb mārketinga pakalpojumu cenrāžus. KP aicina mazumtirgotājus rūpīgi izvērtēt piegādātājiem sniegto informāciju par iepirkuma prognozēm attiecībā par jaunām un patērētājiem nezināmām lauksaimniecības un pārtikas precēm, lai izvairītos no lauksaimniecības un pārtikas preču atpakaļ atdošanas gadījumiem un tādējādi nepārliktu ekonomiskos riskus uz piegādātāju.

Atsevišķos līgumos KP konstatēja, ka, salīdzinājumā ar ārpus Latvijas reģistrētiem lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātājiem, Latvijā reģistrēto piegādātāju līgumos ir paredzēti būtiski lielāki līgumsodi par kvalitātes un nekaitīguma prasību neatbilstībām un par komercnoslēpumu noteikumu pārkāpumiem. KP aicina mazumtirgotājus pārskatīt līgumsodu noteikumus un apmēru par kvalitātes un nekaitīguma prasību neatbilstībām un par komercnoslēpumu noteikumu pārkāpumiem, kas noteikti līgumos ar Latvijā reģistrētiem lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātājiem, lai līdzsvarotu ekonomiskos riskus starp Latvijā un ārpus Latvijas reģistrētiem lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātājiem. Tāpat KP atgādina, ka saistībā ar līgumsoda apmēra samērīguma izvērtēšanu tirgus dalībnieku ikdienas sadarbībā tie var izmantot KP izstrādāto [pašnovērtējuma rīku](#) iepircējiem godīgas tirdzniecības prakses novērtēšanai un pamatotu līgumsodu piemērošanai.

UZZIŅAI:

Gaļas, olu un zivju produktu tirgus uzraudzība ir daļa no KP 2023. gada pavasarī uzsāktās visaptverošās tirgus uzraudzības olu, zivju, piena, gaļas, graudu un maizes produktu tirgū. Pētījums aptver laika periodu no 2021. gada janvāra līdz 2023. gada maijam. KP vērtēja piegādātāju un mazumtirgotāju sadarbību, kā arī vērtēja cenu izmaiņu korelāciju piegādes ķēdes posmos un mazumtirdzniecības cenu mainību. Kopā tika pieprasīti dati no 28 mazumtirgotājiem un 40 ražotājiem/piegādātājiem no Latvijas un ārpus Latvijas. Kopā izanalizēti vairāk nekā 100 000 pirmajā kārtā iegūtie dati un vairāk nekā 70 000 otrajā kārtā iegūtie dati.

I daļas pētījumu par piena produktu tirgu [ŠEIT](#). Kopsavilkums [ŠEIT](#).

II daļas pētījums par graudu un maizes produktu tirgu [ŠEIT](#). Kopsavilkums [ŠEIT](#).

III daļas pētījums par gaļas, olu un zivju produktu tirgu [ŠEIT](#).

Saistītas tēmas

[mazumtirdzniecība](#)

[Tirgus uzraudzība](#)

<https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/kp-tirgus-uzraudziba-peta-galas-olu-un-zivju-produktu-cenas>